

UNITÁRIUS ÉLET

XLIV. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

1990. MÁJUS—JÚNIUS

PÜNKÖSD

Mikor a pünkösd napja eljött, a tanítványok egyakarral, együtt valának. És lőn mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése, és megtelének mindnyájan Szent Lélekkel.

(Ap. csel. könyve.)

Szerte a világban, hol keresztények élnek, ismerős amaz első pünkösd történet, melynek eseménysorából idéztük a fenti bibliai részt a Cselekedetek könyvéből.

A Mesterüket és Tanítójukat elvesztett tanítványok végképp magukra maradtak. A Golgota-hegyi tragédiát szívük még alig tudta elfogadni, mikor rádöbrentek, hogy a következő napok édesbús látomásai is végképp elmaradtak, megszűntek. Ő nincs már és senki sincs, aki megértené veszteségüket, elhagyatottságukat. Olyanokká lettek, mint az űzött vad, mint az anyátlan gyermek, ki elvesztette testi-lelki gyámolítóját. Eddigi életük rendjét felborították és most egyikük sem tudta, hogyan tovább. Céltalan és értelmetlen lett egész életük.

Így telt el ötven nap, ötven álmatlan éjszaka. Mígnem eljött a pünkösd ünnepe és akkor megtörtént a csoda. Bekövetkezett, amire egyikük sem számított... ahogy az Írás mondja... mintegy sebesen zúgó szél remegtette meg a kis házat, ahol félelmükben eddig meghúzták magukat és egyszerre mintha pitymalló hajnal támadt volna reménytelenségük komor éjszakájában. Mintha valami ismeretlen erő töltötte volna el szíveiket. Mintha Istennek szent lelke és ereje áradt volna el bennük. Kik tegnap még csüggedt, bénult emberek voltak, most hősi erőt éreztek magukban. Már nem féltették életüket sem, felismerték a követendő utat, melyet immár maguk választottak öntudattal és szent elhivatottsággal. Péterrel az élen oda álltak a tömeg elé, amely talán az Ő életüket sem kíméli és fennszóval vallották meg, hogy számukra egyetlen út van: a keresztrefeszített Mester követése. A nép pedig megértvén őket, melléjük állott. Ekkor alakult meg az első keresztény gyülekezet Jézus tanításának szellemében, a bátor apostolok felhívására.

Ez volt az első pünkösd csodája — a Szentlélek csodás megnyilvánulása, melyet a keresztény templomokban más-más hangsúllyal, de majd kétezer esztendő után is újra és újra felelevenítünk.

Lelkesítő, tanulságos történet, melyet ránk hagyott a Cselekedetek írója. Az ünnep maga is az esztendőnek kellemes, szép időszakára esik, a kibomlott tavasz minden bája és szépsége veszi körül az ünneplőket.

Mégis mintha kissé mostohábban kezelné a keresztény gyakorlat ezt az ünnepet.

Karácsonyra, húsvétra hosszasan, izgalommal készülődnek a hívek. Pünkösd talán csak egy istentiszteleti alkalomra köti le a lelkeket. Pedig ennek is meg van a szép szimbóluma. Amazoknak a napkeleti bölcsek költőien szép zarándoklása, avagy a nyitott sír izgalmas misztériuma ragad meg. Miért nem tekintjük egyenlő értékűnek a pünkösd lélek látványos kitöltését?

Valószínű, hogy egyszerű a magyarázat e kérdésre. A kereszténység egy része nem érti és nem értékeli a LÉLEK fogalmát. Homályos képzeletünk vannak valami testtől független páraszerű képződményről. Ha ma megkérdeznénk az utca emberét, túlnyomó százalékban bevallanák, hogy nem világos számára e rendkívül fontos fogalom.

Rendkívül fontosnak kell itélnünk, hogy ki hogyan képzelel el a lelket. Egyáltalán, hiszünk-e benne? Fontosnak tartjuk-e, vagy úgy gondoljuk, hogy az túl esik a realitások világán. Talán nem ártana a káték tanításait is, kérdésfeltevéseit azzal kezdeni, hogy mi a lélek.

Azt senki nem vitatja, hogy vannak olyan emberi tulajdonságok, megnyilatkozások, melyek nem fizikai természetűek s nem magyarázhatók sem a biológia, sem a számtani képletek törvényszerűségeivel. Szeretet, jóság, eszmék, eszmények, mind olyan fogalmak, melyek egy másik életsíkra utalnak, de éppen olyan realitások, mint az anyagi világ fogalmai. Ha pedig ezek a képességek, tulajdonságok meg vannak az emberben, úgy elképzelhetetlen, hogy csupán mi, mulandó teremtmények rendelkezni ezen értékekkel. Igen, értékekkel, mert nélkülük az élet nem lenne más, mint egy többé-kevésbé bonyolult vegyi folyamat.

Elképzelhetetlen egy lelketlen, értelmetlen Univerzum, amely lelkes lényeket produkálhat nemes érzelmekkel, lelkesedéssel, reményességekkel és részvétellel telten. A léleknek, amely mindezen vonások hordozója, kell, hogy legyen egy Ősforrása, ahonnan ered és ahonnan táplálkozik. A hívő ember számára Isten ez az örök máglya, melyből lelkünk szikrája kipattan. Már a Példabeszédek írója utalt rá, hogy meggondolás örködik felettünk és értelem őriz minket. (Péld. 2,11.)

Nincs más magyarázata az ember szellemi, lelki életének, csak ez. Isten szent lelkének hordozói vagyunk, ill. lehetünk. Mert az sem vitás, hogy ezen égi láng nem mindenkor és nem mindenki egyformán lobog. Vannak pillanatok, életszakaszok, amikor szinte kihunytnak tűnik az életünkben. Ilyen állapotban voltak a húsvéti tragédia után a tanítványok, mígnem a pünkösdi költői elbeszélés során ezek a csüggedt emberek öntudatra ébredtek, fellobbant bennük a Mester tanításai által szított lélek és megtörtént a csoda. Talán nem is kívülről jött az, hanem bennük, magukban zajlott le. Ilyen csodák nem csak egyszer, akkor ott, pünkösdkor történhettek meg, de mindnyájan részesei lehetünk, ha tudunk erősen hinni Isten szentlelkének erejében.

Bajor János

Angliai testvéreink körében

Kedves meghívásnak tettünk eleget Huszti János püspök úrral ez év áprilisában, amikor dr. Roy Smith, az Angliai Unitárius Egyház főtitkárának kérésére részt vettünk évi közgyűlésükön, s alkalmunk volt több gyülekezetet is meglátogatni.

Április 1-én püspökünk a croydoni unitárius lelkész, Steve Dick felkérésére a szószéki szolgálatot látta el, ott mondott prédikációját lapunk következő számában olvashatjuk.

A szeretetről szóló szép és tartalmas egyházi beszédet Kereki Gábor tiszteletes fordította, aki hosszú éveken át a croydoni gyülekezet lelképásztora volt, nyugalmába vonulásáig.

Kereki Gábor és kedves felesége, Joan asszony egyik nap a brightoni tengerpartra vittek el minket, útközben több unitárius imaházat is meglátogattunk, közöttük a XV. sz.-i Ditchling helységben levő gyülekezeti házat, ahol a papi lakban Kenneth Twinn ny. lelkész lakik, aki jól beszél magyarul, s már többször járt hazánkban.

Huszti János és dr. Kovács Lajos püspök urak között, Austin Fitzpatrick, leedszi unitárius lelkész látható, aki nagyon sokat tett a hazánkba érkező erdélyi menekültek megsegítésére

Az Oxfordban levő Unitárius Teológiai Akadémia dékánja meghívására három napot töltöttünk a szép egyetemi városban. Nekem, mint volt oxfordi diáknak, kedves emlékeket hozott vissza a látogatás, s Huszti János püspök, aki először járt Angliában és így Oxfordban is örömmel nézte meg azt a helyet, ahol sok magyarországi és erdélyi unitárius diák tanult a múltban. Püspökünket elbűvölte a gazdag könyvtár, s mindaz a kulturális emlék, amit Oxfordban látott.

A teológus otthonigazgató, nyugdíjas amerikai unitárius lelkész feleségével együtt egy kedves vacsorán láttak vendégül minket. A dékán, dr. Ralph Waller és

az otthonigazgató is kifejezték reményüket, hogy a jövőben is taníthatnak magyar diákok.

Az angliai unitáriusok évi közgyűlése ápr. 6–9. között Reading nevű közép-angliai kis egyetemi városban volt. A külföldi vendégeket, dr. Kovács Lajos kolozsvári püspököt, dr. Erdő János főjegyzőt, Ernest

Monique hamburgi unitárius tanácsost, Key Montgomeryt, az amerikai unitárius univerzalista egyház elnökét és minket egy elegáns szállodában helyeztek el vendéglátóink.

A közgyűlés nyitó ülésén egyházunk nevében Huszti János püspökünk üdvözölte angliai testvéreinket, ismertette egyházunk helyzetét, valamint az új demokratikus viszonyokat, a szabad egyházi életet. Hozzászólását nagy taps fogadta.

A gyűlések során megválasztották az angliai unitáriusok új elnökasszonyát, Eila Forrester személyében. Mrs. Forrester unitárius lelkész családból származik, és kislány kora óta aktív szolgálója az angliai unitárius egyháznak.

Püspökünk külön megbeszélést folytatott dr. Roy Smith angliai főtitkárral, valamint helyettesével, Christine Hayhurst asszonnyal, egyházaink jövőbeli még virágzóbb együttműködéséről.

E helyen köszönetet mondunk londoni házigazdánk-nak, Soós Andrásnak és kedves feleségének, Máriának azért a szívélyes és odaadó vendéglátásért, melyben ott tartózkodásunk alatt részesítettek.

A kellemes és tartalmas angliai út viszonzásaképp Huszti János püspök a Budapesti Egyházközség 100 éves évfordulójára meghívta dr. Roy Smith főtitkárt, Kereki Gábor lelkészt az ünnepi istentisztelet szónokaként feleségével együtt, valamint a Soós házaspárt. Reméljük, hogy meghívásának mindannyian eleget tesznek.

A testvéri szeretet és a viszontlátás reményében búcsúztunk a szigetországtól.

Szent-Iványi Ilona

Isten szerető akarata a teremtésben

Főtisztelendő Püspök Úr!

Unitárius hitvallásom elmélyítése érdekében nemcsak a vallásos irodalomhoz igyekszem közelebb kerülni, de egyre újabb és újabb kérdéseket teszek fel magamnak, amelyeket igyekszem legjobb tudásom és hitem szerint meg is válaszolni. Így került sor a mellékelt néhány oldalnyi írásra is. De, ha már elkészült a magam számára, engedj meg, hogy Részedre is bemutassam. Ha pedig esetleg az Unitárius Élet számára is megfelelne és éppen helye is lenne, nagy megtiszteltetésnek tartanám, ha közölhetné.

Budapest, 1990. április 4.

Szerető tisztelettel
Sztankóczy Zoltán

A Biblia a teremtéstörténettel kezdődik: "Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet, az egész világot". A Szentírásnak ez az első mondata egyben az istenhívő vallásoknak a lényege is. Az nevezetesen, hogy a világ teremtése Isten akaratára, szavára vezethető vissza. Ezt sem zsidó, sem keresztény hívő nem vonhatja kétségbe, sőt egész hitvallása ebből indul ki. Nem feltétlenül érvényes azonban az a leírás, amelyben a Biblia a teremtés módját beszéli el. Ez a hogyan ugyanis nem vallásos hitünk, hanem mindenkor tudásunk függvénye. Más válasz elgítheti ki a mai modern gondolkodást, mint a régi babiloni csillagászatra épített bibliai elbeszélés. A zsidó időszámítás csupán évezredekkel méri a teremtés óta eltelt időt. Az első keresztények még úgy gondolták, hogy az eszkatalógia még az akkor élő nemzedékek életében bekövetkezhet. A mai tudomány a világmindenség kialakulásának idejét évmilliárdokban tudja elgondolni, és további fennállásának időtávlatát is hasonló mértékűre becsüli. Míg tehát a bibliai teremtés és az utolsó nap között nincs kozmikus időtávlat, következésképpen a világ és benne az ember lényegesen nem változik, addig az évmilliárdokat átívelő fejlődéstörténet dinamikus világ- és emberképet tár elénk. Az Univerzum születését és fejlődését magyarázó tudósok egy része úgy véli, hogy magyarázataik Isten léte és tettei nélkül is elfogadhatók. Más tudósok viszont hasonló ismeretelméletük mellett Istenbe vetett hitükben még erősödnek is. Ez a jelenség a mi gondolat- és hitvilágunkban ugyanígy tükröződhetik. Ha arra gondolunk, hogy az egész Univerzum őszanyaga a legegyszerűbb hidrogénatom lehet, hogy az élet is ebből fejlődött ki, továbbá, hogy az egész élővilág a sejt kialakulásával indult meg és jutott el az emberig, akkor a teremtés és a fejlődés Ura iránti csodálatunk és imá-

datunk még teljesebbé válhat. Ha arra gondolunk, hogy a mi Napunk csak egyike a Tejút-galaxis százmilliárdnyi csillagának, hogy a többi extragalaxis is hasonló méretű lehet, továbbá arra, hogy ezt a háttérrel kozmoszt természeti törvények tartják egységes egészben, akkor istenhitünk is csak mélyebbé, tartalmasabbá válhat.

A Bibliában és a keresztény teológiai tanításokban az Istent kereső jelzők között talán legtöbbször azokat idézik — és mi unitáriusok pedig különösen —, hogy Isten lélek, hogy Isten igazság, hogy Isten szeretet (János ev. 4. 24., János 1. lev. 4. 16.). A világmindenség és az ember teremtésére és fejlődésére vonatkozó tudományos ismeretek és a mi vallásos hitünk közötti híd megépítéséhez is ezek az isteni jelzők kínálják a legjobb kereteket.

Kezdetben volt az Ige. Isten volt az Ige. Minden általa lett, ami lett. Ezek János evangéliumának bevezető mondatai. Ezekből a kijelentésekből indul ki a mi istenhitünk. És mindjárt feltehetjük a kérdést is, hogy miért akarta Isten a világot. Isten lényének meghatározó vonása alapján Istent kizárólag szeretete vezethette a teremtésben. Ha ebben kételkednénk, nem lennénk igazán Jézus követői. Istenhitünk és a világ szemlélete alapján tovább is mehetünk, és az isteni szeretet valós jelei és céljai is megvilágosodhatnak előttünk.

A teremtés legelején az Isten lelke, szelleme áll, mint a világmindenség alfája. A fejlődést egyre határozottabban a szellem, a tudat kibontakozása jelenti, és ennek végpontja megint csak Isten szelleme lehet, mint a világmindenség útjának omega-pontja. Az egész univerzum fejlődése Isten felé tart és ennek a fejlődésnek a hordozója az ember. Szellemünk, lelkünk a fejlődés céljaként Istenhez jut el. Bár a teljesülés módját és idejét nem ismerhetjük, mégis nagyon messze kell még legyen, miként messze van az emberiség is fejlődésének minőségi csúcsától. Abban a hitben, miszerint Isten már a teremtéskor eleve kijelölte és törvényszerűen biztosította a fejlődésnek hozzá vezető pályáját, Pál apostol felfogásához jutunk közel, aki szerint Isten szeretetből arra rendelt minket, hogy Jézus által az ő gyermekeivé legyünk (Pál levele az efezusiakhoz 1. 4—5.).

Az Isten szeretetéből következő tervet csak egyetemlegesen értelmezhetjük. A végső célig vezető út azonban sikerek és bukások, eredmények és csapások sorozatával jár. Egy-egy csapást vagy bukást nem értünk és nem tudunk beilleszteni az isteni szeretet kereteibe, így — például — az emberiséget sokszor erő természeti csapásokat sem. Ezeket azonban nem szabad Isten büntetéseként felfogni, hiszen a termé-

zet törvényei szerint következnek be, és e törvények Isten igazságának részei. Szeretete jeléül és fejlődésének eredményeként Isten az embert egyre inkább képessé teszi arra, hogy ezeket a csapásokat előre láthassa, kikerülhesse, vagy enyhítse. Az ember harca és sikerei pedig végső soron az Isten szeretetének célját jelentő fejlődést szolgálják. Az emberiség egyedei igen különböző képességűek, és igen különbözőek eredményeik is. Ezek a különbségek azonban az összesség fejlődésének fontos feltételei. A fejlődésért folytatott egyedi küzdelem viszi előre a közösség sorsát is, és a sikerek jóval nagyobb arányúak a bukásoknál. Az egyedi sorsok keserősége nem cáfolja meg Isten szeretetének egyetemességét. Emellett ajándékkul kaptuk Istentől a hit optimizmusa mellett a hit vigaszát is, hogy a sikerekre való törekvés mellett a bajokban is legyen az Isten szeretetéből fakadó orvosságunk.

Isten egyetemes szeretete az egész teremtett világot felöleli, de az embert két tekintetben is központba állította. Egyrészt ugyanis az ember az egész kozmogenezisben is a fejlődés irányát és tengelyét jelenti. Másrészt, mert a teremtett világ egészében csak az ember képes arra, hogy tudata elvezethesse az Istenbe vetett hithez, sőt arra is, hogy tudásának fejlődésével együtt vallásos hite is lépést tarthasson.

Isten egyetemleges szeretetének más lényeges vonása is van, nevezetesen, hogy nem tesz különbséget az embernél, sem fajok, sem nemzetek, sem nemek szerint. Szeretete mindenkinek szól és a kozmikus fejlődés hordozója és végső állapota az egész emberiség. Csak gyarló emberi elfogultság vezethet saját kiemelések és idegen kizárások indokolásához. Az egész emberi fejlődés egyetemességét a tudomány és a technikai haladás eredményei és hatásai nyilvánvalóan igazolják is. A kutatás és a hasznosítás nem ismer elkülönülést, és minden ilyen elkülönülés egyben lemaradást is jelent. A gondolkodás és a tudás egységbe szövi az egész emberiséget.

Istennek a teremtésben felismerhető szerető akarata és a feléje tartó tudati-lelki fejlődés azt kívánja meg az embertől, hogy egyrészt ápolja és fejlessze Isten iránti szeretetét, másrészt gondolja és fokozza embertársainak szeretetét. Nem kétséges, hogy a keresztény vallások akkor, amikor Jézus két fő parancsolatát követik, olyan utat jelölnek ki maguk és híveik számára, amelyen a modern mai ember valláshite is igazodni tud gondolkodásának, tudásának fejlődéséhez, sőt egyenesen arra a következtetésre kell jusson, hogy csak ezen az úton várja valódi fejlődés a teremtés csúcsát jelentő embert. Jogos tehát a mondat, miszerint "Anima naturaliter christiana". A kereszténység az em-

ber számára a legnyilvánvalóbb választ kínálja.

Istent szeretni nemcsak azt jelenti, hogy mint Teremtőt és Mennyei Atyát tiszteljük és imádjuk, hanem közvetve azt is, hogy szeretjük mindazt, amit szerető akarata teremtet. Szeretjük a világot, amelyet Isten környezetként az élet számára felkínált nem csupán az embernek, hanem az egész élővilágnak. Szeretjük az életet, amelyet minden élőlény, így az ember is egyszeri és megismételhetetlen ajándékként kap. De úgy szeretjük, hogy egyúttal saját életünket is alárendeljük az Istent és az embert szolgáló fejlődés érdekeinek. Szeretjük mindazt, amit előtünk élt és napjainkban élő embertársaink az Isten felé mutató haladásban, az ember lelki-szellemi kiteljesedése érdekében alkottak természetben, művészetben, kultúrában.

A Hegyi Beszédben Máté evangéliuma szerint (5, 3—11.) Jézus a boldogság kilenc forrását nevezte meg. Ezek valóban a keresztény tanítások csodálatos szépségű versei. Tulajdonképpen azonban a boldogságnak szemlélődő, passzív vonásait emelik ki. Van azonban az ember boldogságának más, cselekvő, aktív forrása is, éppen a munka, az alkotás, a tanítás eredménye, sikere felett érzett boldogság. A nyugati kereszténység korán fel is ismerte ennek jelentőségét, és közismert jelszava lett az "Ora et labora". És valóban, Isten az embert nem egyszerűen, a teremtés befejezéseként állította a teremtés csúcsára, hanem a fejlődés hordozójává tette, és ennek érdekében nem csak a passzív hitet és elmélkedést, hanem az aktív gondolkodást és cselekvési vágyat oltotta belé, amely a világmindenség leg-

értékesebb energiája, a fejlődés hajtóereje. Miként a teremtésben Isten szerető akarata nyilvánult meg, úgy az ember teremtő munkája is csak akkor szolgálhatja a fejlődést, ha indítékai közvetlenül, vagy közvetve fölfedezhető benne a Teremtés Ura iránti tisztelet, az emberiség érdeke iránti felelősség is úgy, ahogyan a jézusi két fő parancsot is megkívánja.

Az emberben élő istenhit, valamint az emberi gondolkodás és tudás nem egymás ellen, hanem egymás mellett segítik az ember — Isten szerető akaratának megfelelő — fejlődését. Az egyes ember és az emberi közösségek jelene és jövője, az egyházaktól az Istenbe való emelkedés segítését úgy kívánja meg, hogy egyúttal az emberi tudás előrehaladásának fontosságát is hangsúlyozzák.

Cserkész fogadalomtétel

Húsvét hétfőjén délben, az ünnepi istentisztelet után tartott 42 év után ismét fogadalomtételt Nagy Ignác utcai templomunkban a budapesti egyházközség 345. sz. János Zsigmond cserkészcsapata.

Az úrvacsoraosztás után körülállta az úrasztalát az "1. sz. Mókus" (fiú), a "2. sz. Rigó" (leány) és a "3. sz. Sólóm" (fiú) örs húsz tagja. *Tóth Ádám Balázs* vezényszavának, "Zászlónak tisztelegj!" elhangzása után *Bolla Tamás* és *Incze Katalin* hozták be a templomba a csapat 1930-ban felszentelt csodálatosan szép zászlaját.

A jelenlevőket *Gálffy Gábor* budapesti gondnok, a Szervező Bizottság elnöke köszöntötte és kívánt a fiataloknak "Jó munkát!", úgy is, mint a székelykeresztúri 351. sz. *Dávid Ferenc* cserkészcsapat örsvezetője. Ezután *Fekete Csaba* kérte a csapat parancsnokát, hogy a jelöltek letehessék a cserkészfogadalmat.

Dr. Nyiredy Szabolcs csapatparancsnok figyelmeztette a jelölteket arra, hogy mit vállalnak a fogadalom letételével, majd *Paulik László* elmondta a 10 cserkésztörvényt:

1. A cserkész egyenes lelkű és feltétlenül igazat mond.
2. A cserkész híven teljesíti kötelességeit, melyekkel Istennek, hazájának és embertársainak tartozik.
3. A cserkész — ahol tud — segít.
4. A cserkész minden cserkészt testvérének tekint.
5. A cserkész szereti a természetet, jó az állatokhoz és kíméli a növényeket.
7. A cserkész feljebbvalóinak jó lélekkel és készségesen engedelmeskedik.
8. A cserkész vidám és meggondolt.
9. A cserkész takarékos.
10. A cserkész testben és lélekben tiszta."

A csapatparancsnok hangsúlyozta: "A cserkész szimbóluma a liliom, mert tudjuk, hogy — amint *Berzsenyi Dániel* megfogalmazta — "Minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs... "Ezért tűzte célul maga elé a magyar cserkészlet már a század elején, hogy a fiatalokból "emberebb embert és magyarabb magyart" nevel.

Fodor Ildikó elmélyült imája után a csapat tagjai a gyülekezettel együtt mondták el a "Mi Atyánk"-ot, majd elmondták a fogadalom szövegét:

"Én, ... fogadom, hogy híven teljesítem kötelességeimet, melyekkel Istennek, hazámnak és embertársaimnak tartozom. Minden lehető megteszek, hogy másokon segítek. Ismerem a cserkésztörvényt és azt mindenkor megtartom."

A fogadalmat tett fiatalokat *dr. Nyiredy Szabolcs* csapatparancsnok, majd a Magyar Cserkészszövetség részéről *Tarnainé Körmendi Edit* társelnök és *Gyulai György* orsz. üv. elnök "fogadta" — cserkésztisztelgessel és kézfogással — "cserkésszé". A nap emlékére minden fiatal emléklapot is kapott.

A csapatparancsnok szeretettel köszöntötte immáron *cserkésztestvéreit*, s felhívta figyelmüket a következőkre: "Csapatunk névadójának — az első erdélyi fejedelemnek — az uralkodásához fűződik, hogy 1568-ban a tordai országgyűlésen a világon első ízben iktatták törvénybe a vallásszabadságot — míg "nyuga-

Nagy Ignác utcai templomunk úrasztala körül az ifjú cserkészek állnak, az előtérben *Gyulai György*, *Tarnainé Körmendi Edit* és *dr. Nyiredy Szabolcs* cserkészparancsnokok láthatók

ton" 15 évvel korábban Genfben még máglyán égették meg az "eretnek" *Szervét Mihályt*, 4 évvel később pedig Párizsban "Szent Bertalan éjszaká"-ra került sor, amikor mintegy kétezer hugenottát mészároltak le. *János Zsigmond* neve mindannyiunkat kötelez: többek között arra is, hogy — amint a múltban, úgy a jövőben is — csapatunk tagjai nem kizárólag unitárius fiatalok lehetnek, hanem bárki, aki hisz Istenben és magáénak vallja a 10 cserkésztörvényt. Csapatzászlónkat 1930-ban kaptuk a Magyar Unitárius Nők Szövetségétől. Szeretném, ha szívetekbe vésnétek a régi és ma is meglevő zászlószalagok feliratait:

"Boldogok, akiknek szívük tiszta" (Magyar Unitárius Nők Szövetsége)

"A hit Isten ajándéka" (Budapesti Dávid Ferenc Egylet)

"Fiacskáim, szeressétek egymást!" (Máté evangéliumából, az Unitárius Misszióház szalagja)

"Életem és annak minden iparkodása hazámé..." (Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület)

"Erdély a hazánk..." (Dávid Ferenc Egyletek Ifjúsági Körei Egyetemes Szervezetének szalagja, melyet nyilván Kolozsvárról kaptunk annak idején).

A zászlószentelés alkalmával kapott utolsó szalag a manchesteri 123. sz. unitárius cserkészcsapatától érkezett. A gödöllői jamboree alkalmából 1933-ban kaptunk még egy zászlószalagot, mint a világrendezvényen részt vett csapat. Felirata: "IV. Jamboree — Hungaria", a csodaszarvast is ábrázoló közismert jamboree-jelvényvel."

A fogadalomtétel szertartása után Huszti János püspök köszöntötte szíve teljes melegével — úgy is, mint a csapat egykori tagja — az újra alakult 345. sz. János Zsigmond cserkészcsapatot és méltatta a cserkészlet jelentőségét; az ünnepség meghatározó része volt, amikor a püspök a csapat minden egyes tagját megölelte.

A felejthetetlen ünnepséget a konfirmált cserkészek részére sorra kerülő úrvacsoraosztás fejezte be, majd a gyülekezet elénekelte a Himnuszt.

Egy cserkész gondolatai

Még tavaly kért fel Szabolcs bá, hogy legyek segítségére a cserkész mozgalom újraindításában.

En is, mint a fiatalok többsége, fél évvel ezelőtt kezdtem járni a szombat délelőtti összejövetelekre. Erdeklődve figyeltük, milyen lelkesedéssel mesél Szabolcs bá a cserkészetről, a táborokról és a cserkész életről.

Nekem egy fogalom és egy feladat különösen tetszett: a "napi jótett", mely ha mindennap megtörténik, jó érzéssel tölti el az embert. A leendő cserkészek minden alkalommal beszámoltak napi jótetteikről. A feladat pedig a naplóírás. Ehhez már emlékeim is fűződnek, bár ezek nem kapcsolódnak a cserkészethez. A naplóírás önálló gondolkodásra serkent és egyúttal a helyesírás megtanulását is könnyebbé teszi. Ezek a szombatok nemcsak a cserkésztestvények, dalok elsajátításában segítettek, hanem minket fiatalokat is közelebb hoztak egymáshoz.

Itt az egyházon belül megtaláltuk új barátainkat, akikkel együtt vártuk a fogadalomtétel napját: Húsvét hétfőt. Akik ott voltak, bizonyára szívesen emlékeznek vissza az istentisztelet után megtartott ünnepségre. Én izgalomban akadtam meg a sorok olvasásakor és különös érzés töltött el, mikor Gálffy gondnok úr és dr. Nyiredy Szabolcs csapatparancsnok is megakadt párszor. De azok a megakadások mások voltak, mint az enyém; kimondatlanul is, de mindenki érezte, mit jelent, több mint 40 évi hallgatás után újra beszélni, meglátni a régi zászlót és az egyenruhába öltözött fiatal cserkészeket. A sokszor izgága fiatalok az egész ünnepély alatt olyan komolyan viselkedtek, hogy még én is meglepődtem rajta. A fogadalomtétel után mindenki átvette emléklapját, és a gyülekezettel együtt elénekelte a Himnuszt. A zászló és a három órs kivonulása alatt a cserkészindulót játszotta az egyház orgonistája. Egy emelettel lejjebb, ahol a szombati találkozó történtek, terített asztal várta a kicsiket és nagyokat.

Tóth Ádám Balázs

Emlékezünk...

Lapunk jelen számában az 1550 körül született antitrinitárius diplomata történetíróval ismerkedünk meg.

Gyulayval

foglalkozó első komolyabb tanulmány 1906-ban lát napvilágot, Gárdonyi Albert tollából. ("Abafáji Gyulay Pál". Századok. 1906. 894. old.) Ezt követi majd hét évtized múlva, 1974-ben Szabó Györgynek a Humanizmus és reformáció sorozat harmadik számaként megjelenő monográfikus feldolgozása, melyet a szerző a romániai könyvtári és levéltári anyag felhasználásával állít egybe. E munkában Szabó fényt derít a kor politikai viszonyaira, föltárja Gyulay levelezését s műveinek gondos elemzésével állítja elénk a XVI. század második felének egyik legjelentősebb humanistáját, diplomatáját és íróját.

Gyulay 1550 körül születik. Apja és anyja nevét és kilétét homály fedi.

Iskolai tanulmányait Kolozsváron kezdi. Az itteni iskola elvégzése után Békés Gáspár anyagi támogatásával a páduai és a bolognai egyetemen

tanul. Ötévi itáliai tartózkodása alatt az olasz mellett elmélyíti a latin és görög nyelvet, de filozófiai tanulmányokat is folytat. Ugyanakkor — írja Szabó György — "elsajátítja az összes tudományok alapelvét, az ékesszólást, az előadás művészetét és megizleli a költészet legtisztább forrásait is".

Gyulay 1572 végén vagy 1573 elején tér vissza Erdélybe, ahol patronusa, Békés Gáspár szolgálatába lép. A nagynevű és tekintélyes antitrinitárius főúr titkáraként tevékenykedik.

Mikor Gyulay hazaérkezik Olaszországból, az erdélyi fejedelemség trónján már két éve Báthory István ül. A Báthory fejedelemségét elismerni nem akaró Békés Gáspár fogarasi várát megostromoltatja. A várból kiszökő és Bécsbe menekülő Békés, Gyulayra bizza a vár védelmét. Az ostrom után a fejedelem Gyulayt börtönbe zárhatja, de meggyőződve nagy tudása és széles látókörű ismeretei felől, szolgálatába fogadja.

Szabó úgy tudja, hogy a Báthoryak szolgálatába szegődő Gyulay 1577-ben Lengyelországba megy új ura után. Részt vesz a danczkai hadjáratban, majd a wladislawiai, a dirschauai és a marienburgi falak

alatti harcokban. 1577-ben nemességet kap. Mint ilyen, előbb alkancellár, később Berzeviczi Márton mellett a kancellária helyettes vezetőjeként működik. Több ízben diplomáciai küldetést is teljesít.

Ami Gyulaynak az irodalomhoz való fűződését jelenti, Makkai István fölemlíti ("Erdély öröksége" 1941.), hogy írói hagyatékából nem sok maradt fenn. Első ismert verse a Heltai kiadásában megjelenő Bonfini: Mátyás királyról írt művének üdvözlésére készül. Ez a vers — Szabó szerint — azonos színvonalon áll a kor többi, hasonló célzatú, alkalmi dicsérő költeményével.

Nagyobb lélegzetű irodalmi alkotása a második oroszországi hadjárat leírása: "Emlékirat István királynak az oroszok nagyfejedelme ellen 1580-ban viselt sikeres háborújáról" címen. A bevezető rész eltér a hasonló jellegű munkáktól azzal, hogy a tanácsosai véleményére sokat adó uralkodót mutatja be. E munkát a lengyel király történetírója, Brutus beleszövi a "De rebus gestis Stephani I. Regis Poloniae" című munkájába.

Gyulay fő műve a váradi kapitánynak, Sibrik Györgynek írt latin nyelvű levele, amely Benkő Samu szerint — ("Haladás és megmaradás", 1979. 323. old.) — szépen és

nagyon szellemesen fogalmazza meg az erdélyi fejedelemség XVI. századi politikájának és diplomáciájának alapvető kérdéseit. A levél magyar fordításban 1663-ban jelenik meg nyomtatásban, Nagyszébenben "Tanácsi Tükör" címen, Csepregi Turkovics Mihály munkájaként. Ebben a levélben Gyulay saját élete programját írja meg. Benne minden siker alapjául a munkát tünteti föl. Gárdonyi megítélése szerint a levél minden sorából annyi életbölcesség sugárzik, hogy Gyulayban a művelt tudóson túl a gyakorlati bölcselőt is tisztelni kell. Szabó azt írja, hogy a levélben minden megtalálható, ami a XVI. századi politikai irányvonalra jellemző. Olyan írásmű ez — mondja —, mely politikai érettségre való nézetei, a bonyolult erdélyi politikai helyzetben való tájékozottságra és a könnyen érthető gyakorlati tanácsok következtében méltán sorolható politikai irodalmunk legkiválóbb hagyományai közé.

Gyulay irodalmi méltatásaként álljon itt Szabó György egyetlen mondata: "Gyulay azok közé tartozik, akiknek munkássága előkészítette irodalmunk mai virágzását."

Gyulay vallási hovatartozásával szintén Szabó György foglalkozik. Fentebb jelzett munkájában arról szól, hogy Gyulay magát antitrinitáriusnak vallja, kit bánt a jezsuitáktól még jobban elmerévelt katolikus dogmatizmus. Mint aki szabadabb légkörben nevelkedik, az egyházzal is és a vallással is liberális nézeteket vall. Egyházának hűséges támasza még a János Zsigmond halálát követő nehéz időszakban is.

Mindig talál ürügyet hitsorsai védelmére. Szabó úgy tudja, hogy komoly szerepe van a jezsuitáknak Erdélyből való kiűzésében (1588). Erről azoknak a leveleknek alapján szól, melyeket halála után a jezsuiták váltanak egymásközt.

A humanista műveltségű Gyulay élénk kapcsolatot tart fenn lengyelországi és erdélyi hasonló műveltségű kortársaival. Gyakran érintkezik a lengyel király — nála 30 évvel idősebb — történetírójával — a már említett Brutusszal, aki bírálja munkáit is. Levelezést folytat a sziléziai származású orvossal, Carolus Oszleviusszal és Marcello Squarcialupusszal, az olasz filozófussal, az enciklopedikus érdeklődésű természetkutatóval, királyi orvossal. A hazaiak közül kapcsolatban áll jótevőjével, Békés Gáspárral, kinek oldala mellett található a kerelőszentpáli ütközetben. Feltételezhetően ő intézi Békés levelezését a császárral, Rubellel, a budai basával és Dudits Andrással. Ismertek Berzeviczy Mártonhoz, a világot járt művelt államférfihez és Hunyadi Ferenchez, a Báthoryak orvosához fűződő szálak éppen úgy, mint Kendy Péterrel fennálló kapcsolatai.

Szabó úgy tudja, hogy Gyulay a filozófia és az antik nyelvek tanulmányozása mellett orvosi képezést is szerez. Demkó szerint ("A Gyulay családról". Turul. 1910) Gyulay előbb Békés, majd Fogaras ostroma után Báthory István udvari orvosa. Spielmann ("A közjó szolgálatában" 1977) tud Gyulaynak egy leveléről, melyet Squarcialupushoz ír, s amelyben Paracelzust bírálja.

Jakó Zsigmond "Írás, könyv, értelmiség" (1976) című munkájában elmondja, hogy a korabeli laikus kultúra legfontosabb gócai a fejedelmi könyvtárak, mellettük az udvari főtisztviselők gyűjteménye. E tekintetben Gyulay könyvtára korszerű anyagával emelkedik ki a XVI. századi udvari emberek hasonló könyvgyűjteményei közül.

Gyulay Báthory Zsigmond és Báthory Boldizsár viszálykodásának esik áldozatául, 1592. dec. 10-én. Az Abafáján tartózkodó Gyulayt, Báthory Boldizsár beleegyezésével — a fogarasi várórség — darabokra vágja. Halálát némelyek a pápai követ törekvésével hozzák kapcsolatba, aki a fejedelmet összevesztetni kívánja törökpárti környezetével. Mások összefüggést látnak halálában az erdélyi protestantizmus, s ezen belül az antitrinitáriusok üldözésével.

Gyulay jellemzésére álljon itt Szabó György és Gárdonyi megítélése. Az előbbi választékos beszédű, okos, művelt és szorgalmas embernek mondja, aki mindenkit szívesen lát maga körül. Az utóbbi szerénységét, szónoki képességét modorát, feddhetetlen erkölcsét és a vallás iránti tiszteletét emeli ki. Amint megállapítják, Gyulay sirba viszi nagy tudását, gazdag nyelvismeretét és sokoldalú élettapasztalatát anélkül, hogy azt kellően felhasználhatta volna akár a maga, akár a köz javára. Benne a társadalom a művelődés lelkes pártfogóját veszítette el.

Halála után nem egészen 15 évvel (1607 június) az országgyűlés rehabilitálja. **Kelemen Miklós**

Unitárius képviselők egykor és most

Az 1848. évi magyar országgyűlés egyik alelnöke az erdélyi unitárius tarcsafalvi Pálffy János volt, akit betegsége mentett meg a Habsburg-ház vazalusa, Haynau retorziójától. Halála előtt naplót írt kortársairól, mely a Helikon-sorozatban jelent meg.

Az 1867. évi kiegyezés utáni unitárius képviselők közül felsorolhatjuk az egykori Ferencz Józsefet (1835—1928 között püspök), Daniel Gábor Udvarhely megyei királybíró, később országgyűlési alelnököt, unitárius főgondnokot (1876—1905); dr. Orbán Balázst, a Székelyföld leírása neves szerzőjét, a székelykeresztúri iskola jótevőjét; Boncza Miklós lapszerkesztőt, Ady Endre apósát, herceg Odeschalchi Arthurt, a budapesti egyházközség presbitert. Az őszirózsás forradalom idején dr. Kaáli Nagy György képviselő terjesztette be a Köztársaság megalakítására vonatkozó javaslatot.

A hazai szociáldemokrata pártnál több unitárius képviselő nevét jegyeztük fel, dr. Kunfi Zsigmondot és Malasics Gézát. Utóbbi 1945 után is aktív egyházi életet élt. Az 1918—1940. évek közti kisebbségi időkben számos unitárius volt tagja a román

szenátusnak és képviselőháznak. Nevüket dr. Mikó Imre jeles könyve alapján egyik későbbi számunkban fogjuk az emlékezet tiszteletadásával közölni. Az 1940—44 közötti észak-erdélyi területről behívott képviselők közül dr. Székely Ákos máramarosi ügyvéd, Botár István kolozsvári szobrászművész, dr. György József iklánci birtokos és bíró, valamint dr. Mikó Imre tartoztak híveink közé.

A második világháború utáni időszak képviselői közt volt dr. Supka Géza, a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke és dr. Szent-Iványi Sándor, budapesti lelkész, egyházi elnök.

A kommunista hatalomátvétel utáni években tudunkkal nem volt unitárius tagja a magyar parlamentnek.

Az enyhülés éveiben, nevezetesen 1985-ben, nagy fölényrel választották meg a kispesti kerület képviselőjévé dr. Péterfy Réka főorvost, a pestlőrinci egyházközség gondnokát, egyházi tanácsost, aki független képviselőként működött az 1985—1990 közötti parlamenti ciklusban. Az 1990 tavaszán kezdődött új ciklusra nem kívánta magát jelöltetni.

A most megválasztott új képviselő-

lők között szerepel egy régi erdélyi unitárius család fiatal érdemes tagja, dr. Szent-Iványi István, néprajzkutató, aki a Szabad Demokrata Szövetség külügyi vezetőjeként kezdi meg parlamenti munkáját. Egyike volt azoknak, akik Horn Gyula külügyminiszterrel egy időben az elsők között utazott Bukarestbe a romániai magyar kisebbség érdekében folytatott tárgyalásra. A választási kampány során pedig dr. Hans Dietrich Genscher NSZK külügyminiszter meghívására — előadókörúton volt az NSZK-ban. Ő fogadta pártja képviselőjében az erdélyi úton járt amerikai unitárius küldöttség Budapesten át hazatérő tagját, dr. Robert Alpernt, az amerikai unitárius univerzalista egyház washingtoni parlamenti irodájának igazgatóját. Az első szabadon megválasztott magyar parlamentben való működéséhez sok sikert kívánunk, bízva abban, hogy továbbra is küzdeni fog az erdélyi magyar kisebbség jogainak biztosításáért, ősei hagyományának szellemében.

Az egykori magyar főrendiház és felsőház magyar unitárius tagjairól más alkalommal fogunk megemlékezni.

Ferencz József

KECSKEMÉTEN

f. hó 29-én tartott húsvéti istentiszteletet és úrvacsoraosztást Kelemen Miklós egyházi titkár-lelkész. A legközelebbi Istentisztelet tartására — Kecskeméten — a pünkösdöt követő vasárnap, május 10-én kerül sor. Az Istentisztelet helye az Evangélikus Egyház Luther-palota-i I. emeleti imaterme. Kezdésének időpontja de. 11 óra.

HÍREK INNEN-ONNAN

Összegyűjtötte dr. Ferencz József

Tőkés László új királyhágómelléki református püspököt megválasztása alkalmából **Huszi János** püspök és **Bartók Béla** főgondnokok táviratilag üdvözölték. Örömmel értesültünk arról is, hogy amerikai útja alkalmával Concord városában is prédikált, mely az amerikai történelem induló szigete volt, s ahol Dana McLean Greeley, az IARF volt elnöke papskodott évtizedeken át.

Paskai László esztergomi érsek, bíboros, látogatást tett a gyulafehérvári katolikus megyéspüspök, dr. **Jakab Antalnál**, akivel dr. **Kovács Lajos** püspök 1972. évi beiktatásán ismerkedett meg e sorok jegyzője. Örömet fejezte ki a bíboros, hogy az egykori kalocsai érsekséghez tartozó gyulafehérvári megyéspüspökség fejét a pápai delegáció is érseki rangra emelésre ajánlotta II. János Pál pápának, miáltal az évtizedeken át betöltetlen szatmári, nagyváradi és temesvári katolikus püspökségek is az új érsekség joghatósága alá tartoznának.

Az evangélikus egyházban dr. Nagy Gyula püspök nyugalomba vonulásával megüresedett püspöki székre az északi egyházkerületben egyhangúan **dr. Szebik Imre** esperes, püspökhelyettes, a budavári evangélikus templom lelkészét választották meg. Beiktatásán egyházunkat **Huszi János** püspök és **Bartók Béla** főgondnok képviselték.

Bálint Lajos erdélyi katolikus segédpüspöktől elnézést kérünk, hogy lapunk legutóbbi számában Gálffy Gábor beszámolójában püspöki titkárként említette. A budapesti Új Ember c. katolikus lap szép riportot közölt Bálint Lajosról, aki nemrégiben Magyarországon is látogatást tett.

Kivédhető a sugárbetegség c. nagy riport jelent meg hívünkről, **dr. Varga Lászlóról**, Kocsord fiáról, aki a Sugárbiológiai Kutató Intézet vezető munkatársa. Az intézet radiológiai osztályát vezeti, és néhány debreceni kutató társával együttműködve, új anyagot talált fel, mely kivédheti a sugárveszély okozta fertőzéseket. A sugárzó izotópok háromféle úton fertőzhetik meg az emberiséget: a radioaktív anyagot tartalmazó levegő belélegzésével (Chernobil), a szennyezett táplálék és folyadék fogyasztásával, illetve a testfelszínen keresztül. A kutatást ege-

reken és patkányokon próbálták ki. A TVSZ-31 kódszámú készítmény radioaktív fémek és mérgező nehézfémek felszívódásának csökkentésére alkalmazható. A kutatás eredményeit részleteiben egyelőre azért nem publikálja a kutatócsoport, hogy azt hazánk részére megmentsék, s majd így gyümölcsöztessék később külföldön is. Szeretettel köszöntjük a kutatókat, köztük dr. **Varga László** hívünket, akinek egész családja, gyermekei és unokái is gyakorló egyháztagok.

Húsvétkor a svájci televízió istentiszteletet közvetített egyik észak-franciaországi régi szép katedrálisból. A katolikus mise sok új elemet tartalmazott, idős és fiatal nők és férfiak, fiúk és leányok is szolgáltak a katedrális három pásztor mellett. E kisváros nevezetessége az, hogy itt lesz francia földön vége annak a La Manche csatorna alatti alagútnak, melyen néhány év múlva az angliai autósok a föld alatt elérik az európai szárazföldet.

Zürichben közös magyar protestáns gyülekezet tartott istentiszteletet húsvét délutánján, a Zwingli-ház szép gyülekezeti termében. Mintegy 70 ember volt jelen. A gyülekezet lelkésze vidéken szolgált, helyette a szolgálatot **Böröczné evangélikus lelkész** végezte, aki tanulmányúton tartózkodik Svájcban. **Dr. Szöllösy Pál** gondnok üdvözölte e sorok íróját, majd az evangélikus gondnok kérésére szoltam a magyarországi egyházi és kibontakozó politikai helyzetről.

A Dávid Ferenc Egylet budapesti újraalakulásáról írt **Szász János** lapunk előző számában. Ehhez adalékul hozzátehetjük még a következőket. Budapesten a **Dávid Ferenc Egylet** 1901. febr. 8-án alakult meg. Erről az **Unitárius Közlönyben** **Perczelné Kozma Flóra** írt beszámolót, elmondva, hogy a budapesti egylet első elnöke, **Ürmösy Miklós** ismert tanár, író volt, alelnökké már akkor nőt választottak **Perczelné Kozma Flóra** személyében. Az első felolvasó esten **dr. Boros György** (1928—38 közt püspök) alapító főtitkár is jelen volt, és előadást is tartott. A régi unitárius előadók közül megemlíthetjük **Kozma Gyula**, **Faluvégi Áron**, **Máthé György dr.** és **Újváry László** nevét.

A református Baar-Madas Leánygimnáziumnak sok unitárius növendéke is volt. Közülük **dr. Váry Istvánné Zsakó Livia** emlékezett vissza szeretettel erre a neves intézetre, melynek jeles igazgatója Erdély költője, **Áprily Lajos** volt. Ősszel új unitárius növendéke is lesz a budai Baar-Madas református gimnáziumnak, amint az evangélikus fasnói gimnázium megnyitásakor az egyházi együttélés szellemében néhány helyet unitárius növendékek részére tartottak fenn.

Több egyház anyagi támogatásával indult meg a **Harang** c. független

szemle, mely az ökumenikus közeledés gondolatát igyekszik ápolni. Főszerkesztője **Pethő Tibor** ismert újságíró; helyettese **Komlós Attila**, a Reformátusok Lapja felelős szerkesztője. E lapban több riport jelent meg **Orbókné Szent-Iványi Ilonáról** is.

HÍREK AZ ERDÉLYI EGYHÁZBÓL

1. A Romániai Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa február 22-én tartotta f. évi első gyűlését. Tárgysorozaton a következő fontosabb ügyek szerepeltek: a megelőző ülés óta elnökileg elintézett fontosabb közigazgatási és gazdasági ügyekről szóló jelentés, a Misszió és Vallás-erkölcsi Nevelési Bizottságok gyűléseinek jegyzőkönyvei, a Nyugdíjpénztár Vezető Tanácsának gyűléséről szóló jegyzőkönyv, a történelmi magyar egyházak Szándéknyilatkozata, a Romániai Magyar Keresztény Egyházak Szövetségének nyilatkozata és működési szabályzata, az Unitárius Egyház tervei egyházszervezeti, egyleti és sajtóügyekben, az egyházi épületbiztosító szabályzatának életbeléptetése. Az ülésen **dr. Kovács Lajos** püspök és **dr. Barabássy László** főgondnok elnökölt.

2. Február 27-én templom- és lelkészi lakás lebontása ügyében **Jenei Dezső** főgondnok vezetésével küldöttség utazott a lupényi polgármesteri hivatalhoz. A régi lupényi templomot és lelkészi lakást 1981-ben az állam lebontatta azon a címen, hogy alatta bányászat folyik. Cserébe az egyházközség két épületet kapott, éspedig templom céljára egy gyenge barakkszerű épületet és vele szemben, az út másik oldalán egy lelkészi lakást. A kényszercserével lupényi egyházközségünk ingatlan vagyonának legalább 40%-át elvesztette.

Két évvel ezelőtt ismét kilátásba helyezték a bontást útépités miatt. A két épületünk helyett egy vizes, romos épületet ajánlottak bizonyos javításokkal, átalakítással, bővítéssel. Ez a második csere körülbelül 50%-os ingatlan vagyon veszteséget jelentett volna. Most, a forradalomadta helyzetben erdélyi egyházunk előterjesztette a hívek kérését: templomért templomot, lakásért lakást, ugyanakkora területben kérünk. Csak így egyezhet bele egyházunk a jelenlegi épületek lebontásába.

3. Február 12—14. között vendégünk volt Frankfurtból az Unitárius Világszövetség részéről **Lucie Meijer** és **Irmtrud Schmalenbach**. Látogatásuk fő célja a világszövetség nyáron, a Hamburgban tartandó kongresszus utáni, mintegy 250 személyes kirándulás előkészítése volt. A kirándulás résztvevői az unitarizmus szülőföldjének egyházközségeit és nevezetesebb helyeit akarják meglátogatni.

4. 1990. február 22-én az Unitárius Nők Szövetsége kolozsvári tagozata — 42 évi szünet után — újjáalakult és megkezdte munkáját.

Célja bensőségebbé tenni az egyházi életet, tudatosítani az együvé tartozást, küzdeni az elmagányosodás ellen, segíteni a rászorultakat, erőforrásait cselekvő szeretetre mozgósítani.

A Nőszövetség kéri mindazokat, akik munkájában részt kívánnak venni, jelentkezzenek a belvárosi unitárius egyházközség Brassai utca 6. szám alatti irodájában, ahol minden kedden és csütörtökön délután 4 és 6 között ügyeletet tart.

HALOTTAINK

dr. Kiss József

Nagy veszteség érte egyházunkat dr. Kiss József halálával. Kisgyermek korától aktív egyházi életet élt.

A kilencszázharmincas évek elején tűnt fel a Kolozsvári Unitárius Kollégiumban két jól öltözött ikertestvér: Kiss József és Kiss István. Már a gimnázium első osztályaiban bekapcsolódtak a cserkészcsapat munkájába. Fegyelmezett, példamutató magatartásukat mindenki méltányolta, elismerte. Érettségi után az ikrek útjai elváltak. Kiss István közgazdasági, Kiss József állatorvosi egyetemre végzett. Egyetemi hallgatóként — a Hőgyes utcai diákokthonban lakott — többször végzett kántori szolgálatot az istentiszteleteken és aktív tagja volt a Brassai Sámuel diákegyletnek. — Ennek betiltásakor ő volt az egylet utolsó elnöke. Állatorvosként vidékre került, de ott sem szakadt el egyházától. Mikor visszakérült Pestre — Gödöllőre — a pesti egyházközség gondnokául választotta, majd egy cikluson az Egyház főgondnok helyettese egyben a pestlőrinci egyházközség presbiter volt haláláig. Pestlőrinci presbiterként, hitvesével együtt nagy energiával — s nem utolsósorban anyagi hozzájárulásával — segítette az elnéptelenedett, halódó gyülekezet feltámasztását. Emlékét kegyelettel megőrizzük és osztozunk özvegye és rokonsága mély gyászában.

— jj —

TORDAY TIBOR

1902—1990

Az Unitárius Énekeskönyv 59. dicséretének kezdő sorai olvashatók gyászjelentőjének jobboldali felső sarkában: "Téged kereslek könyveimben, kétségim közt hozzád megyek", — és nem véletlenül, mivel Torday Tibor atyánk fia életét mindig jellemezte az istenkeresés magas elve és gyakorlata. Hívó ember volt. Isten gondviselését mindig jelenvalónak érezte életében, s ez nemcsak ismeret kérdése volt számára, hanem fundamentum is. Gondolkodó és elmélkedő ember lévén, az érvek és ellenérvek önmagából

és környezetéből érkezően megértették, s ha ezenközben kétségei támadtak, újra és újra odaborult lélek szerint Isten elé, és komolyan átértézte annak értékét, hogy "Hozzád megyek" Uram. Vezérfonala, útmutatója volt mindig a jézusi életmű, az Evangélium szelleme. Megpróbáltatásai közepette erre támaszkodott, különösen, amikor az első háború utáni években erdélyi szülőföldjét kellett elhagynia — hadapród volt —, majd küzdelmes életében a továbbiakban is lelkében melengette meggyőződését: Velünk van Isten gondviselése. Házasságát Tarcsafalvy Gizellával Isten három gyermekkel áldotta meg. Boldog volt unokái, dédunokái népes seregének láttán. Szomorú volt felesége elhalálása miatt. Polgári állásából nyugalomba vonulván, öröme telt abban, hogy a Budapesti Unitárius Egyházközség Hőgyes utcai templomában 1971. jan. 1-től 1985. szeptember 17-ig énekvezéri munkakörben dolgozott. Életének utolsó 9 évében Isten melegsívű támaszt rendelt mellé feleségében, Gizikében, akinek gyászában együttérző szívvel osztozunk, miként gyermekei és unokái gyászában is.

Egyházközségünk koszorút helyezett el sírján. A gyászszertartáson, a Rákoskeresztúri temetőben, népes halotti gyülekezet jelenlétében Huszti János püspök és Bencze Márton püspökhelyettes hirdették a vigasztalás ígért 1990. március 13-án. Március 18-án a Hőgyes utcai templomban tartottunk emlékeztetőre gyászistentiszteletet.

Szeretettel és megbecsüléssel gondolunk Torday Tiborra.

Bencze Márton

Fájó szívvel, megtört lélekkel búcsúztattuk

özv. Vajna Lajosné
báró Diószeghy Ilona

földi maradványait a Farkasréti temetőben 1990. márc. 1-én. Ila néni mérhetetlen hittel és bölcsességgel élte egész életét.

Rendkívüli erő volt benne a kétségbeejtő helyzetek derűs elviselésére, a sorozatos újrakezdéshez. A második világháború után mindenüket elvesztették, ami földi érték volt. Ila néni hihetetlen erővel állította talpra az egész családot. Férjével együtt 1954-ben települtek át Erdélyből Budapestre. A kis pasaréti lakást rövidesen meghitt otthonná varázsolta. Szűkebb és tágabb környezetében egyaránt nagy tiszteletnek örvendett.

Egész életét a családjáért, hozzátartozóiért, barátaiért, másokért élte, bölcsen, derűsen, kiegyensúlyozottan. Egyházunknak is odaadó szolgálóleánya volt. A két világháború között, odahaza, Erdélyben, az Unitárius Nőszövetség egyik fő mozgatórugója, majd hosszú éveken át elnökszónya volt. Ila néni, Erdély egyik utolsó Nagyasszonyától búcsúztunk, aki 95. évében csen-

desen hagyott itt minket, egy mély Isten hitben és emberszeretetben leélt élet után.

Emléke legyen áldott!

— szi —

Varga Samuka

A temetések sorában is szomorú alkalom volt 1990. márc. 24-e, a fonyódi temető dombon, amikor is egy ifjú virágszállótól, egy kéthónapos csecsemőtől búcsúzott egyházunk.

Varga Samuka itt született Magyarországon, de édesapja ágán, az ősi unitárius Szabéd község Vargái közül való.

A Szabédról áttelepült édesapja egy kiváló fonyódi tanárnőben találta meg élete párját, s gyermeke édesanyját.

Megtörtén álltak a szülők a nagymamák a kicsiny koporsó mellett. Gyermekeket gyászolni — talán — a legnehezebb, s legfájóbb. Egyházunk nevében is őszintén osztozunk szomorúságukban, s kívánunk megnyugvást az egy igaz Isten hitében.

"Boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak."

— szi —

Özv. Filip Kálmánné

sz. Bertók Margit, hosszú és megpróbáló szenvedés után 67 éves korában elhunyt. Kis iskolásként dr. Iván László tanítványaként mélyed el az unitárius gondolat tisztaságában s ahhoz hű maradt haláláig, lapokat mindig szorgalmasan olvasta és példamutató előfizetője volt évtizedeken át. Temetésén a szolgálatot dr. Ferencz József ny. püspök végezte. Balázs Károlyné, egyházunk hűséges tisztviselője testvérét gyászolja az elhunytban.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos
a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős kiadó:
HUSZTI JÁNOS

Felelős szerkesztő:
Orbákné Szent-Iványi Ilona

Szerkesztőség címe:
V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055
Telefon: 111 2801

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest XIII., Lehel u. 10/a — 1990 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.

Evi előfizetési díj: 120,— Ft
Egyes szám ára: 20,— Ft

Index: 25 842

MTE SZ Házinyomda — 90.0653 Budapest, 1990
Felelős vezető: Boncz Gábor

HU ISSN 0133—1272